

Ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па вучэбным прадмеце «Беларуская мова»

Навучанне беларускай мове як вучэбнаму прадмету мае на мэце сфарміраваць у вучняў сістэму ведаў пра мову і маўленне, навучыць карыстацца беларускай мовай ва ўсіх відах маўленчай дзейнасці (чытанне, слуханне, гаварэнне, пісьмо); фарміраваць культуру вуснага і пісьмовага маўлення.

Плануемыя вынікі навучання ў прадметна-дзейнаснай форме вызначаюцца вучэбнымі праграмамі ў адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарта па вучэбным прадмеце «Беларуская мова».

У адпаведнасці са зместам і аб'ёмам лінгвістычных і маўленчых ведаў, уменняў і навыкаў кантролю і ацэнцы належаць:

- узровень засваення тэарэтычнага матэрыялу;
- узровень сфарміраванасці вучэбна-моўных і нарматыўных (арфаграфічных, пунктуацыйных, граматычных) уменняў і навыкаў;
- узровень сфарміраванасці камунікатыўных уменняў і навыкаў.

Ацэнка вуснага адказу

Вуснае апытанне з'яўляецца адным з метадаў кантролю вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў.

Вуснае звязнае выказванне паказвае ўзровень засваення вучнем агульных палажэнняў, правілаў, азначэнняў і ўменне прымяняць атрыманыя веды на практыцы, а таксама ўменне школьнікаў ствараць звязнае, лагічна паслядоўнае паведамленне на пэўную тэму.

Пры ацэнцы адказу вучня ўлічваюцца:

- 1) ступень усвядомленасці вывучанага;
- 2) пацвярджэнне тэарэтычных звестак прыкладамі;
- 3) паўната;
- 4) фактычная дакладнасць адказу;
- 5) лагічнасць і дакладнасць маўлення;
- 6) правільнасць маўлення.

Крытэрыі і паказчыкі ацэнкі вуснага адказу

Бал	Усвядомленасць	Пацвярджэнне тэарэтычных звестак прыкладамі	Паўната	Фактычная дакладнасць	Лагічнасць і дакладнасць маўлення	Правільнасць маўлення
1	2	3	4	5	6	7
1	Узнаўляе матэрыял неўсвядомлена	Прыклады прывесці не можа	Фрагментарна ўзнаўляе нязначную частку матэрыялу	Пры ўзнаўленні матэрыялу робіць памылкі ў фармулёўках азначэнняў і правілаў, якія скажаюць іх сэнс	Выкладае хаатычна, бязладна	У маўленні вялікая колькасць памылак
2	Не можа абгрунтаваць свае меркаванні	Прыклады прывесці не можа	Узнаўляе нязначную частку матэрыялу	Пры ўзнаўленні матэрыялу робіць памылкі ў фармулёўках азначэнняў і правілаў	Выкладае непаслядоўна	Робіць шматлікія маўленчыя памылкі, якія не можа выправіць пры ўказанні на іх
3	Не можа даказаць абгрунтаваць свае меркаванні	Адчувае цяжкасці ў прывядзенні прыкладаў	Узнаўляе матэрыял часткова	Пры ўзнаўленні матэрыялу дапускае ў азначэннях паняццяў і фармулёўцы правілаў недакладнасці, якія не можа выправіць пры ўказанні на іх	Выкладае непаслядоўна	Робіць нязначную колькасць маўленчых памылак, якія не можа выправіць пры ўказанні на іх

4	Паказвае разуменне асноўных палажэнняў, без глыбокага і доказнага іх абгрунтавання	Адчувае цяжасці ў прывядзенні большай часткі прыкладаў	Узнаўляе матэрыял у няпоўным аб'ёме	Пры ўзнаўленні матэрыялу дапускае ў азначэннях паняццяў і фармулёўцы правілаў недакладнасці, якія не можа выправіць пры ўказанні на іх	Выкладае з парушэннямі паслядоўнасці	Робіць маўленчыя памылкі, якія выпраўляе з дапамогай настаўніка
5	Паказвае разуменне асноўных палажэнняў, але недастаткова абгрунтоўвае свае меркаванні	Тэрэтычныя звесткі падмацоўвае прыкладамі з падручніка без абгрунтавання	Узнаўляе асноўныя палажэнні	Пры ўзнаўленні матэрыялу дапускае ў азначэннях паняццяў і фармулёўцы правілаў недакладнасці, большую частку якіх не можа выправіць пры ўказанні на іх	Выкладае з пэўнай дакладнасцю, але з недахопамі ў паслядоўнасці	Робіць маўленчыя памылкі, якія выпраўляе самастойна або з дапамогай пытанняў настаўніка
6	Ведае і разумее большую частку матэрыялу	Тэрэтычныя звесткі падмацоўвае прыкладамі з падручніка	Узнаўляе большую частку матэрыялу	Пры выкладанні матэрыялу дае азначэнні і фармулюе правілы, але дапускае недакладнасці, якія выпраўляе з дапамогай настаўніка	Выкладае ў асноўным у адпаведнасці з патрабаваннямі лагічнасці і дакладнасці	Дапускае асобныя маўленчыя памылкі
7	Ведае і разумее матэрыял, можа абгрунтаваць свае меркаванні	Тэрэтычныя звесткі падмацоўвае прыкладамі з падручніка	Узнаўляе матэрыял у цэлым	Выкладае тэрэтычны матэрыял, дакладна ўзнаўляючы азначэнні і правілы, дапускае неістотныя памылкі змесавага характару, якія выпраўляе з дапамогай пытанняў настаўніка	Выкладае ў цэлым у адпаведнасці з патрабаваннямі лагічнасці і дакладнасці	Дапускае асобныя маўленчыя недахопы
8	Паказвае поўнае разуменне вучэбнага матэрыялу, умненне аргументавана яго выкладаць	Тэрэтычныя звесткі ілюструе прыкладамі з падручніка і адзінкавымі, якія падобраны самастойна	Узнаўляе матэрыял поўнасцю	Выкладае тэрэтычны матэрыял з неістотнымі, самастойна выпраўленымі памылкамі змесавага характару, дакладна ўзнаўляе азначэнні і правілы	Выкладае з дастатковай лагічнасцю і дакладнасцю	Дапускае адзінкавыя недахопы
9	Паказвае высокую ступень усведамлення вучэбнага матэрыялу, умненне аргументавана яго выкладаць	Тэрэтычныя звесткі ілюструе прыкладамі не толькі з падручніка, але і самастойна падобранымі	Поўнасцю ўзнаўляе матэрыял	Правільна выкладае тэрэтычны матэрыял, дакладна ўзнаўляе азначэнні і правілы	Выкладае ў адпаведнасці з патрабаваннямі лагічнасці і дакладнасці	Дапускае адзінкавыя нязначныя маўленчыя недахопы
10	Выкладае свабодна, з высокай ступенню ўсведамлення і аргументаванасці; робіць самастойныя вывады і абагульненні	Тэрэтычныя звесткі ілюструе прыкладамі не толькі з падручніка, але і самастойна падобранымі	Поўнасцю ўзнаўляе матэрыял	Правільна выкладае тэрэтычны матэрыял, дакладна ўзнаўляе азначэнні і правілы	Выкладае ў поўным аб'ёме ў адпаведнасці з патрабаваннямі лагічнасці і дакладнасці	Маўленчых недахопаў не дапускае

Ацэнка ступені сфарміраванасці вучэбна-моўных уманняў і навыкаў

Сфарміраванасць вучэбна-моўных уманняў і навыкаў правяраецца з дапамогай практычных заданняў на аснове моўнай тэорыі.

Крытэрыі і паказчыкі ацэнкі ступені сфарміраванасці вучэбна-моўных уманняў і навыкаў

Бал	Паказчыкі ацэнкі ступені сфарміраванасці вучэбна-моўных уманняў і навыкаў
1	Распазнае прад'яўленыя ў гатовым выглядзе моўныя з'явы
2	Распазнае вывучаныя моўныя з'явы сярод іншых; неўсвядомлена выконвае самыя простыя заданні

3	Распазнае вывучаныя моўныя з’явы, паказвае іх асобныя прыметы; выконвае самыя простыя заданні
4	Распазнае вывучаныя моўныя з’явы па асобных прыметах; выконвае нескладаныя заданні па ўзоры
5	Усвядомлена адрознівае вывучаныя моўныя з’явы на аснове сукупнасці іх прымет; выконвае заданні па ўзоры
6	Усвядомлена адрознівае вывучаныя моўныя з’явы на аснове параўнання і супастаўлення з іншымі з’явамі; свабодна выконвае заданні па ўзоры
7	Аналізуе і сістэматызуе моўны матэрыял; выконвае заданні па аналогіі
8	Свабодна аналізуе і сістэматызуе моўны матэрыял з улікам прычынна-выніковых сувязей паміж з’явамі; выконвае заданні аналітыка-сінтэтычнага характару
9	Выконвае дзеянні з моўным матэрыялам на аснове абагульнення і сістэматызацыі; выконвае заданні на трансфармацыю моўнага матэрыялу
10	Бездакорна выконвае дзеянні са складаным моўным матэрыялам, дэманструючы высокі ўзровень ведаў, уменняў, навыкаў

Ацэнка арфаграфічнай і пунктуацыйнай пісьменнасці вучняў

Для праверкі арфаграфічнай і пунктуацыйнай пісьменнасці вучняў выкарыстоўваюцца дыктант (слоўнікавы, тэкставы) і тэставыя заданні. З іх дапамогай правяраюцца:

на арфаграфіі:

уменне правільна пісаць словы на вывучаныя правілы;

на пунктуацыі:

уменне ставіць знакі прыпынку ў адпаведнасці з вывучанымі правіламі.

З мэтай праверкі арфаграфічнай пісьменнасці праводзяцца *слоўнікавыя* дыктанты. Аб’ём слоўнікавага дыктанта павінен адпавядаць патрабаванням Інструкцыі аб парадку фарміравання культуры вуснай і пісьмовай мовы ў агульнаадукацыйных установах Рэспублікі Беларусь.

Крытэрыі ацэнкі слоўнікавага дыктанта

Бал	Колькасць памылак
1	7 і больш
2	6
3	5
4	4
5	3
6	2
7	1 памылка або 3 выпраўленні на месцы арфаграмы
8	0 памылак або 1–2 выпраўленні на месцы арфаграмы
9	0 памылак, 1–2 выпраўленні не на месцы арфаграмы
10	0 памылак, без выпраўленняў

У кантрольных тэкставых дыктантах тэксты павінны быць даступныя па змесце для вучняў пэўнага класа і адпавядаць нормам сучаснай беларускай літаратурнай мовы.

Аб’ём тэксту кантрольнага дыктанта павінен адпавядаць патрабаванням Інструкцыі аб парадку фарміравання культуры вуснай і пісьмовай мовы ў агульнаадукацыйных установах Рэспублікі Беларусь.

Да канца першай чвэрці, а ў V класе на працягу I паўгоддзя, захоўваецца аб’ём тэксту, рэкамендаваны для папярэдняга класа.

Пры падліку колькасці слоў у тэксце бяруцца пад увагу загаловак, усе самастойныя і службовыя часціны мовы, выклічнікі.

Перад правядзеннем дыктанта на дошцы запісваюцца словы, незразумелыя вучням, а таксама тыя, з напісаннем якіх вучні яшчэ не знаёміліся.

Для кантрольнага дыктанта падбіраюцца тэксты, у якіх вывучаныя арфаграмы і пунктаграмы пададзены не менш чым 2—3 разы. Узровень насычанасці тэкстаў павінен быць

прыкладна такім: V клас — не больш за 5 слоў; VI—VII — не больш за 7; VIII—IX — не больш за 10; X—XI класы — не больш за 12 слоў.

У тэксты кантрольных дыктантаў уключаюцца словы толькі на тыя арфаграфічныя і пунктуацыйныя правілы, якія замацоўваліся на папярэдніх уроках.

Кантрольныя дыктанты рэкамендуецца праводзіць пасля вывучэння найбольш значных тэм, найважнейшых і цяжкіх для засваення арфаграфічных правілаў, у канцы чвэрці і навучальнага года.

Ацэньваючы работы, неабходна зыходзіць з таго, што можна прад'яўляць патрабаванні толькі да тых ведаў, якія павінны быць засвоены вучнямі. Таму ў час праверкі пісьмовых работ усе арфаграфічныя і пунктуацыйныя памылкі, дапушчаныя школьнікамі, выпраўляюцца, аднак пры ацэнцы ўлічваюцца не ўсе.

Не ўлічваюцца пры ацэнцы і не выносяцца на палі наступныя памылкі:

- 1) на правілы, не прадугледжаныя школьнай праграмай для пэўнага класа;
- 2) на яшчэ не вывучаныя правілы;
- 3) у слоўнікавых словах, праца над якімі яшчэ не праводзілася;
- 4) апіскі, якія скажаюць графічны выгляд слова (*пультба, мямля* замест *бульба, зямля*);
- 5) асобныя няправільныя напісанні, што з'явіліся ў вучняў пад уплывам графікі іншай мовы (**i** — **и**);

- 6) незахаваанне аўтарскіх знакаў прыпынку.

Нягрубыя памылкі лічацца за паўпамылкі.

Пры выстаўленні бала няцотная колькасць нягрубых памылак акругляецца на карысць вучня.

Памылкі, якія паўтараюцца (колькі б іх ні было), лічацца за адну.

Першыя тры аднатыпныя памылкі лічацца за адну, кожная наступная падобная памылка залічваецца як самастойная.

Калі ў адным слоўнікавым слове дапушчаны 2 і больш памылкі, то ўсе яны лічацца за адну.

Два выпраўленні на месцы арфаграм ці пунктаграм неабходна лічыць за адну памылку.

Пры наяўнасці ў рабоце 5–7 выпраўленняў не на месцы арфаграм (пунктаграм) адзнака зніжаецца на 1 бал. Пры наяўнасці больш за 7 выпраўленняў — на 2 балы.

Крытэрыі ацэнкі тэкставага дыктанта

Бал	Колькасць памылак
1	Больш, як на 2 балы
2	10/0, 9/1, 9/0, 8/2, 8/1, 7/2, 6/4, 6/3, 5/5, 5/4, 4/6, 4/5, 3/7, 3/6, 2/8, 2/7, 1/9, 1/8, 0/10, 0/9
3	8/0, 7/1, 7/0, 6/2, 6/1, 6/0, 5/3, 5/2, 4/4, 4/3, 3/5, 3/4, 2/6, 2/5, 1/7, 1/6, 0/8, 0/7
4	5/0, 5/1, 4/2, 3/3, 2/4, 1/5, 0/6
5	4/0, 4/1, 3/2, 2/3, 1/4, 0/5
6	3/0, 3/1, 2/2, 1/3, 0/4
7	2/1, 2/0, 1/2, 1/1, 0/3, 0/2 або 4 выпраўленні на месцы арфаграм (пунктаграм)
8	1/0, 0/1 або 3 выпраўленні на месцы арфаграм (пунктаграм)
9	1 нягрубая арфаграфічная памылка, або 1 нягрубая пунктуацыйная памылка, або 1–2 выпраўленні на месцы арфаграм (пунктаграм)
10	0/0, дапускаецца 1–2 выпраўленні не на месцы арфаграм (пунктаграм)

Пералік нягрубых, аднатыпных і іншых памылак прыведзены ў дадатку.

У комплекснай кантрольнай рабоце, якая складаецца з дыктанта і дадатковых заданняў (фанетычных, лексічных, граматычных і інш.), выстаўляюцца дзве адзнакі — за кожны від працы. Абедзве адзнакі выстаўляюцца па беларускай мове ў адну графу журнала: 8/7, 5/4, 3/3.

Крытэрыі ацэнкі дадатковага задання

Бал	Ступень выканання заданняў
1–2	Выканана менш за 1/4 заданняў
3–4	Выканана не менш за 1/4 заданняў
5–6	Выканана не менш за 1/2 заданняў (з улікам пэўных недахопаў у афармленні і фармулёўках)
7–8	Выканана не менш за 3/4 заданняў (з улікам пэўных недахопаў у афармленні і фармулёўках)
9	Выкананы ўсе заданні, пры гэтым дапускаюцца нязначныя недахопы ў фармулёўках або афармленні работы
10	Выкананы ўсе заданні

Арфаграфічныя і пунктуацыйныя памылкі, дапушчаныя пры выкананні дадатковых заданняў, уключаюцца ў лік памылак дыктанта.

Калі праводзіцца кантрольны дыктант з дадатковымі заданнямі, аб'ём тэксту дыктанта памяншаецца на 20 слоў.

Калі дадатковае заданне мае творчы характар, то яно ацэньваецца ў адпаведнасці з крытэрыямі ацэнкі творчых работ.

Ацэнка камунікатыўных уменняў і навыкаў вучняў

На гэтым узроўні ацэньваюцца ўменні правільна і паслядоўна выкладаць думкі ў адпаведнасці з тэмай і задумай, узровень маўленчай падрыхтоўкі вучняў, г. зн. уменні карыстацца моўнымі сродкамі ў адпаведнасці са стылем і жанрам, тэмай і задачамі выказвання. Для ацэнкі камунікатыўных уменняў і навыкаў выкарыстоўваюцца розныя віды творчых работ, у першую чаргу пераказы, пераклады і сачыненні.

У якасці навучальных выкарыстоўваюцца падрабязныя, сціслыя, выбарачныя пераказы, пераказы з дадатковымі заданнямі. У якасці кантрольных — падрабязныя пераказы.

Аб'ём тэксту кантрольнага пераказу павінен адпавядаць патрабаванням Інструкцыі аб парадку фарміравання культуры вуснай і пісьмовай мовы ў агульнаадукацыйных установах Рэспублікі Беларусь.

У I паўгоддзі ў V класе агульнаадукацыйных устаноў праводзяцца толькі навучальныя пераказы, якія ацэньваюцца па нормах для IV класа.

Пераказы, пераклады і сачыненні ацэньваюцца дзвюма адзнакамі: першай ацэньваюцца змест і маўленчае афармленне, другой — арфаграфічныя, пунктуацыйныя і граматычныя памылкі:

З—М
І—V—Г

Змест ацэньваецца па наступных крытэрыях:

адпаведнасці работы тэме і асноўнай думцы;
паўнаце і глыбіні раскрыцця тэмы;
правільнасці выкладу фактычнага матэрыялу;
звязнасці, лагічнасці, паслядоўнасці выкладу.

Пры ацэнцы *маўленчага афармлення* творчых работ улічваюцца:

разнастайнасць слоўніка і граматычнага ладу маўлення вучняў;
стылявое адзінства і выразнасць маўлення, наяўнасць (адсутнасць) маўленчых недахопаў.

Пісьменнасць ацэньваецца паводле колькасці дапушчаных арфаграфічных, пунктуацыйных і граматычных памылак.

Наяўнасць арыгінальнай задумы і яе добрая рэалізацыя дазваляюць павысіць першую адзнаку за сачыненне на 1 бал.

Крытэрыі і паказчыкі ацэнкі творчых работ вучняў

Бал	Змест	Маўленчае афармленне	Пісьменнасць
1	1. Работа не адпавядае тэме або тэма не раскрыта. 2. Парушаны сэнсавая сувязь сказаў і паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі. 3. Дапускаецца больш за 8 недахопаў у змесце.	1. Работа характарызуецца беднасцю слоўнікавага запasu, кароткімі аднатыпнымі канструкцыямі. 2. Дапускаецца больш за 8 маўленчых недахопаў: парушэнняў дакладнасці словаўжывання, логікі выкладу матэрыялу, стылявога адзінства.	Больш як на 2 балы
2	1. Работа не адпавядае тэме. 2. Сэнсавая сувязь сказаў і паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі часта парушаюцца. 3. Дапускаецца не больш за 8 недахопаў у змесце.	1. Работа характарызуецца беднасцю слоўнікавага запasu, аднатыпнасцю канструкцый. 2. Дапускаецца не больш за 8 маўленчых недахопаў, у тым ліку парушэнняў дакладнасці словаўжывання, логікі выкладу матэрыялу, стылявога адзінства.	ад 7/2 да 10/1 і 10 граматычных памылак
3	1. Работа часткова раскрывае тэму і асноўную думку. 2. Сэнсавая сувязь сказаў і паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі ў некаторых выпадках парушаюцца. 3. Дапускаецца не больш за 7 недахопаў у змесце.	1. Работа характарызуецца беднасцю слоўнікавага запasu, аднатыпнасцю канструкцый. 2. Дапускаецца не больш за 7 маўленчых недахопаў, у тым ліку парушэнняў дакладнасці словаўжывання, логікі выкладу матэрыялу, стылявога адзінства.	0/8, 1/7, 2/6, 3/5, 4/4, 5/3, 6/2, 7/1 і 7 граматычных памылак
4	1. Работа часткова раскрывае тэму і асноўную думку, ёсць адхіленні ад тэмы. 2. Сэнсавая сувязь сказаў і паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі ў адзінкавых выпадках парушаюцца. 3. Дапускаецца не больш за 6 недахопаў у змесце.	1. Работа вызначаецца пэўнай беднасцю слоўнікавага запasu і аднатыпнасцю сінтаксічных канструкцый. 2. Дапускаецца не больш за 6 маўленчых недахопаў, у тым ліку парушэнняў дакладнасці словаўжывання, логікі выкладу матэрыялу, стылявога адзінства.	0/7, 1/6, 2/5, 3/4, 4/3, 5/2, 6/0, 6/1 і 6 граматычных памылак
5	1. Работа ў цэлым раскрывае тэму і асноўную думку, ёсць адхіленні ад тэмы. 2. Вытрымліваецца агульнае сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў і паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі ў цэлым захоўваюцца. 3. Дапускаецца не больш за 5 недахопаў у змесце.	1. У рабоце ёсць адзінкавыя выпадкі выкарыстання выяўленчых сродкаў мовы. 2. Дапускаецца не больш за 5 маўленчых недахопаў, у тым ліку парушэнняў дакладнасці словаўжывання, логікі выкладу матэрыялу, стылявога адзінства.	0/6, 1/5, 3/3, 4/2, 5/0, 5/1 і 5 граматычных памылак
6	1. Работа ў цэлым раскрывае тэму і асноўную думку, ёсць адхіленні ад тэмы. 2. Захоўваецца паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі, вытрымліваецца агульная сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў. 3. Дапускаецца не больш за 4 недахопы ў змесце.	1. Работа ў цэлым вызначаецца разнастайнасцю выкарыстаных моўных сродкаў, дакладнасцю словаўжывання, выразнасцю. 2. Дапускаецца не больш за 4 маўленчыя недахопы, у тым ліку парушэнні логікі выкладу матэрыялу і стылявога адзінства.	0/5, 1/4, 2/3, 3/2, 4/0, 4/1 і 4 граматычныя памылкі
7	1. Работа раскрывае тэму і асноўную думку. 2. Захоўваецца паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі, вытрымліваецца агульная сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў. 3. Дапускаецца не больш за 3 недахопы ў змесце.	1. Работа вызначаецца разнастайнасцю выкарыстаных моўных сродкаў, дакладнасцю словаўжывання, выразнасцю. 2. Дапускаецца не больш за 3 маўленчыя недахопы, у тым ліку парушэнні логікі выкладу матэрыялу або стылявога адзінства тэксту.	0/4, 1/3, 2/1, 2/2, 3/0, 3/1 і 3 граматычныя памылкі
8	1. Работа раскрывае тэму і асноўную думку. 2. Захоўваецца паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі, вытрымліваецца сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў. 3. Дапускаецца не больш за 2 недахопы ў змесце.	1. Работа характарызуецца багаццем слоўніка, разнастайнасцю выкарыстаных моўных сродкаў, дакладнасцю словаўжывання, агульнай лагічнасцю, выразнасцю, стыль работы ў цэлым характарызуецца адзінствам выкарыстання моўных сродкаў. 2. Дапускаецца не больш за 2 маўленчыя недахопы – парушэнні логікі выкладу матэрыялу або стылявога адзінства тэксту.	2/0, 1/1, 1/2, 0/2, 0/3 і 2 граматычныя памылкі або 3 выпраўленні на месцы арфаграм (пунктаграм)
9	1. Работа цалкам раскрывае тэму і асноўную думку (наяўнасць тэматычнага адзінства). 2. Захоўваецца паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі, вытрымліваецца сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў. 3. Дапускаецца не больш за 1 недахоп у змесце.	1. Работа характарызуецца багаццем слоўніка і разнастайнасцю выкарыстаных моўных сродкаў, лагічнасцю, дакладнасцю словаўжывання, выразнасцю, вызначаецца адзінствам выкарыстання моўных сродкаў. 2. Дапускаецца не больш за 1 маўленчы недахоп.	1/0, 0/1 і 1 граматычная памылка, або 1–2 выпраўленні на месцы арфаграм (пунктаграм)
10	1. Работа поўнасна раскрывае тэму і асноўную думку (наяўнасць тэматычнага адзінства). 2. Захоўваецца паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі, вытрымліваецца сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў. 3. Недахопаў у змесце не дапускаецца.	1. Работа характарызуецца багаццем слоўніка і разнастайнасцю выкарыстаных моўных сродкаў, дакладнасцю, лагічнасцю, дарэчнасцю, выразнасцю. 2. Маўленчыя недахопы адсутнічаюць.	0/0, 1/0 (нягрубая), 0/1 (нягрубая), 1–2 выпраўленні не на месцы арфаграм (пунктаграм)

Ацэнка тэстаў

Эфектыўным спосабам праверкі вынікаў вучэбнай дзейнасці школьнікаў з'яўляюцца тэставыя заданні, на выкананне якіх патрабуецца мінімальная колькасць часу.

Тэсты можна выкарыстоўваць у якасці навучальных і кантрольных. З іх дапамогай настаўнік зможа праверыць, а вучні замацаваць вучэбны матэрыял па ўсіх тэмах і раздзелах курса беларускай мовы. Колькасць заданняў па розных тэмах можа быць неаднолькавая (ад 5 і больш). Тэст за ўзровень агульнай базавай адукацыі ўключае ад 10 да 30 заданняў, за ўзровень агульнай сярэдняй адукацыі — да 40 (у залежнасці ад мэт і задач праверкі).

Крытэрыі ацэнкі тэставых работ

Бал	Ступень выканання заданняў
1	Менш, як на 2 балы
2	Выканана не менш за 20 % прапанаваных заданняў
3	Выканана не менш за 30 % прапанаваных заданняў
4	Выканана не менш за 40 % прапанаваных заданняў
5	Выканана не менш за 50 % прапанаваных заданняў
6	Выканана не менш за 60 % прапанаваных заданняў
7	Выканана не менш за 70 % прапанаваных заданняў
8	Выканана не менш за 80 % прапанаваных заданняў
9	Выканана не менш за 90 % прапанаваных заданняў
10	Выкананы ўсе прапанаваныя заданні

Класіфікацыя памылак

Тэкставыя (зместавыя) памылкі

Памылкі, якія прыводзяць да парушэння асноўных прымет тэксту, у лінгваметодыцы называюць тэкставымі. Да тыповых тэкставых памылак адносяцца:

- 1) падмена тэмы, асноўнай думкі і аўтарскай пазіцыі тэксту-арыгінала пры напісанні пераказу;
  - 2) неапраўданае скарачэнне або павелічэнне падтэм пры пераказе тэксту-арыгінала;
  - 3) непаўната раскрыцця асноўных падтэм, якія аб'ядноўваюць змест тэксту;
  - 4) адсутнасць аргументаў для доказу выказаных у сачыненні думак;
  - 5) няўменне выкарыстоўваць веды, уласныя назіранні, літаратурныя крыніцы, жыццёвы вопыт для абгрунтавання ўласнай пазіцыі ў сачыненні;
  - 6) неадпаведнасць зместу сачынення заяўленай у загаловку тэме;
  - 7) скажэнне фактаў, падзей, імён, назваў, дат;
  - 8) парушэнне паслядоўнасці развіцця думкі ў тэксце;
  - 9) парушэнне прычынна-выніковых, часавых сувязей паміж сказамі;
  - 10) парушэнне сэнсавай цэласнасці тэксту;
  - 11) парушэнне лагічнай сувязі паміж сказамі ў межах адной сэнсавай часткі;
  - 12) пропуск сказаў, неабходных для лагічнага развіцця думкі;
  - 13) неабгрунтаваны падзел тэксту на абзацы;
  - 14) парушэнне суразмернасці частак тэксту (уступ, асноўная частка, заключэнне).
- Тэкставыя памылкі ў школьнай практыцы традыцыйна абазначаюцца літарай **З** (змест).

Маўленчыя памылкі

Маўленчыя памылкі — гэта парушэнні патрабаванняў камунікатыўных якасцей маўлення (дакладнасці, лагічнасці, чысціні, дарэчнасці, выразнасці і багацця).

Да маўленчых памылак адносяцца наступныя:

- 1) ужыванне слова ці ўстойлівага выразу з неўласцівым яму значэннем: *Чарнавус валодае добрымі адносінамі з супрацоўнікамі інстытута* (правільна: *мае адносіны*). *Уверсе нешта звінела, як быццам нехта гуляў на дудачцы* (правільна: *іграў на дудачцы*).
- 2) парушэнне лексічнай спалучальнасці: *На паляўнічага накінуўся пажылы мядзведзь* (правільна: *стары*). *Васіль адчуваў сябе адзіночным чалавекам* (правільна: *адзінокім*).

3) выкарыстанне русізмаў: *Народ мог узнаць пра падзеі, якія былі ў далёкім прошлым. Вумныя і добрыя людзі.*

4) неадрозненне адценняў значэння сінонімаў ці блізкіх па значэнні слоў: *Ён шырока расчыніў вочы* (правільна: *расплюшчыў*). *Варыць чай* (малако) (правільна: *гатаваць чай, парыць малако*).

5) неадрозненне паронімаў (аднакаранёвых слоў з розным значэннем): *Абагуліць матэрыял* (правільна: *абагульніць*); *каменная дарога* (правільна: *камяністая*).

6) ужыванне лішняга слова (плеаназм): *Народныя песні спявалі маладыя маладзіцы* (правільна: *спявалі маладзіцы*).

7) ужыванне адзін каля аднаго (або блізка) аднакаранёвых слоў (таўталогія): *Шмат твораў стварыў Янка Купала для дзяцей.*

8) паўтарэнне аднаго і таго ж слова побач: *Ён прыехаў з Парыжа. Як толькі ён адчыніў дзверы, людзі кінуліся да яго.*

9) ужыванне слова або выразу іншай стылявой афарбоўкі: *Важна разгульвае на мястэчку ўраднік. Школьнікі рынуліся ўручаць букеты кветак любімым настаўнікам.*

10) неапраўданае ўжыванне прастамоўных і дыялектных слоў і выразаў: *Высокі ўраджай кіяхоў на палях краіны вывеў гаспадарку на першае месца ў раёне* (замест *кукурузы*).

11) неразмежаванне лексікі розных гістарычных эпох: *Абдумваючы адказ на пытанне, вучань нахмурыў чало* (замест *лоб*); *Лабановіч ведаў, што знойдзе пісара ў рэстаране* (замест *карчме*).

12) недакладнае ўжыванне асабовых і ўказальных займеннікаў: *Маці прапанавала сыну наліць сабе чаю (маці ці сыну?). Настаўнік параіў вучню прачытаць яго даклад (настаўніка ці вучня?).*

13) беднасць і аднастайнасць сінтаксічных канструкцый:

Мы жылі ў палатцы. Палатка стаяла на беразе. Ён быў абрывісты. На беразе раслі сосны. Яны былі стромкія.

14) неабгрунтаванае выкарыстанне сродкаў сувязі (злучнікаў, злучальных слоў, пабочных слоў, лексічных паўтораў) паміж сказамі і сэнсавымі часткамі.

Граматычныя памылкі

Граматычныя — гэта памылкі, дапушчаныя пры ўтварэнні слоў розных часцін мовы і іх формаў, пабудове словазлучэнняў і сказаў, г. зн. парушэнне словаўтваральнай, марфалагічнай або сінтаксічнай нормаў.

Да тыповых граматычных памылак адносяцца:

1. Памылкі ў структуры слова

1. Пры ўтварэнні слова: *стварацель* (правільна: *стваральнік*), *Толін* (правільна: *Толеў*), *ластаўкаў* (правільна: *ластаўчын*), *кароўскае* (правільна: *каровіна*).

2. Пры ўтварэнні формы

а) назоўніка: *дзвер* (правільна: *дзверы*), *праменні* (правільна: *праменне*), *медаллю* (правільна: *медалём*), *на жалюзях* (правільна: *на жалюзі*), *кусты ажынніка* (правільна: *ажынніку*), *пры доктары* (правільна: *пры доктару*), *кошык яблык* (правільна: *яблыкаў*);

б) прыметніка: *малодшы на пяць гадоў* (правільна: *маладзейшы*), *самы большы будынак* (правільна: *самы вялікі*), *бачу братава сына* (правільна: *братавага*); *сястра вышэй за мяне* (правільна: *вышэйшая*);

в) лічэбніка: *дзвюма камандамі* (правільна: *дзвюма*), *стамі вучнямі* (правільна: *ста*), *паўтарами кіламетрамі* (правільна: *паўтара*);

г) займенніка: *самага сябе* (правільна: *самога*), *сваяго народа* (правільна: *свайго*); *свай пытанні* (правільна: *свае*);

д) дзеяслова, дзеепрыметніка, дзеепрыслоўя: *ідзець* (правільна: *ідзе*), *гавора* (правільна: *гаворыць*), *змяркаць* (правільна: *змяркацца*), *ён было пайшоў* (правільна: *быў пайшоў*); *рассмьяўшаяся дзіця* (правільна: *дзіця, якое рассмьялася; рассмьянае*); *сядзеў, чытая кнігу* (правільна: *чытаючы*);

е) прыслоўя: *свяціў ярчэе* (правільна: *свяціў ярчэй*), *паступіў сама наймудрэй* (правільна: *сама мудра*).

II. Памылкі ў структуры словазлучэння

1. Памылкі ў дапасаванні: *тры высокіх будынкi* (правільна: *высокія*), *два любімых творы* (правільна: *любiмыя*), *даручыць заданне саміх дзецяў* (правільна: *саміў*).

2. Памылкі ў кіраванні: *дзякаваць настаўніка* (правільна: *настаўніку*), *зварнуцца па адрасе* (правільна: *на адрас*), *хварэць грыпам* (правільна: *хварэць на грып*), *пайсці за хлебам* (правільна: *па хлеб*), *загадчык бібліятэкай* (правільна: *бібліятэкі*), *заклапочанасць над пытаннямі* (правільна: *заклапочанасць пытаннямі*), *тры пятыя гектары* (правільна: *гектара*).

III. Памылкі ў структуры сказа

1. Парушэнне межаў сказа: *Нам радасна бачыць. Як прыгажэе родны Мінск.*

2. Парушэнне сувязі паміж дзейнікам і выказнікам: *Вакол вогнішча сядзелі і размаўлялі група аднакласнікаў* (правільна: *сядзела і размаўляла*). *Большасць кніг прачытаны Андрэем* (правільна: *прачытана*).

3. Парушэнне суаднесенасці трывання і часу дзеяслоўных формаў: *Калі пачалася вайна, яго мабілізоўваюць у армію. Ён накіроўваецца ў Санкт-Пецярбург і з лёгкасцю наступіў у інстытут.*

4. Памылкі ў пабудове сказаў з дзееспрыслоўнымі зваротамі: *Едучы ў цягніку, у мяне прапалі рэчы. Радуючы Максіма, на вуліцы стала марозна і сонечна. Падыходзячы да школы, мы зайшлі ў клас.*

5. Памылкі ў пабудове сказаў з дзеепрыметнымі зваротамі: *Каля дарогі ляжалі паваленыя дрэвы бурай* (правільна: *паваленыя бурай дрэвы* або *дрэвы, паваленыя бурай*). *Пякло нахіленае сонца на захад* (правільна: *нахіленае на захад сонца* або *сонца, нахіленае на захад*).

6. Памылкі ў пабудове сказаў з аднароднымі членамі: *На пасяджэнні савета класа гаварылі пра збор макулатуры, металалому і аб дапамозе шэфам.*

7. Памылкі ў пабудове складаных сказаў: *У вобразе дзядзькі Антося аўтар паказвае загубленую маладосць, і ва ўсім гэтым трэба вініць самадзяржаўе.*

8. Памылкі пры складанні сказаў з ускоснай мовай: *Ужо неяк пад восень сказала Аленка Сцёпку, што я хачу працягваць вучобу* (правільна: *што хоча працягваць вучобу*).

9. Пропуск слоў у сказе: *Вася хуценька паабедаў і пабег у валејбол* (замест *гуляць у валејбол*).

10. Няўдалы парадак слоў у сказе: *Ён выйшаў з ужо кепскім настроем.*

11. Дубліраванне дзейніка: *Маці, яна заўсёды намагалася дапамагчы мне.*

Граматычныя памылкі, дапушчаныя ў напісанні формаў слоў у дыктантах, пры падліку далучаюцца да арфаграфічных. Пры гэтым за адну памылку, напрыклад, лічыцца напісанне канчатка **-а** ў родным склоне адзіночнага ліку назоўнікаў *воск, жвір, лёд*. Але калі дапушчаны памылкі ў выразях тыпу *лісце дуба — шафа з дубу, падысці да перахода — не было пераходу праз вуліцу, другога лістапада — у час лістападу дрэвы стаяць аголеныя і падобных, кожную такую памылку трэба лічыць за асобную.*

Арфаграфічныя памылкі

У пісьмовых работах вучняў могуць быць дапушчаны **памылкі, якія паўтараюцца, аднатыпныя, грубыя (нягрубыя) памылкі.**

Памылкамі, якія паўтараюцца, лічацца памылкі, дапушчаныя ў адным і тым жа слове некалькі разоў (напрыклад, *земля, да землі*) або ў аднакаранёвых словах (напрыклад, *мілодыя, міладычны*).

Памылкі, якія паўтараюцца, лічацца за адну.

Да **аднатыпных** адносяцца памылкі на адно правіла, калі выбар правільнага напісання вызначаецца аднымі і тымі ўмовамі: *зямля, вясна, сцяна (е, ё — я); на ўсходзе, ва ўмовах* (напісанне **ў** нескладовага), *па-першае, па-другое, па-трэцяе* (правапіс прыслоўяў з прыстаўкай **па-**, утвораных ад парадкавых лічэбнікаў) і г. д.

Не кваліфікуюцца як аднатыпныя напісанні, якія вызначаюцца рознымі ўмовамі аднаго і таго правіла: *вясна, зямля, сцяна* (правапіс **я** ў першым складзе перад націскам — адна памылка), *завязь, пояс, месяц* (правапіс слоў з каранёвым **я** — другая памылка), *сезон, герой, кефір* (напісанне **е** ў запазычаных словах — трэцяя памылка) і г. д.; *на ўсходзе, ва ўмовах* (напісанне **ў** нескладовага пасля галосных у пачатку слова — адна памылка), *траўка,*

шаўковы, воўк (другая памылка), *жанчына-ўрач, паўночна-ўсходні* (трэцяя памылка), *аўдыторыя, паўза, джоўль* (чацвёртая памылка) і г. д.

Першыя тры аднатыпныя памылкі лічацца за адну, кожная наступная з аднатыпных — як самастойная.

Грубымі лічацца арфаграфічныя памылкі на вывучаныя правілы (перадача акання, якання на пісьме, правапіс **о, э, а, е, ё, я ў** складаных словах, правапіс прыстаўных галосных і зычных, нескладавага **ў** і **у** складавага, падоўжаных зычных, спалучэнняў зычных, апострафа і мяккага знака, напісанні суфіксаў і канчаткаў розных часцін мовы, **не** з рознымі часцінамі мовы, напісанні слоў розных часцін мовы разам, асобна або праз злучок і інш.).

Да **нягрубых** адносяцца арфаграфічныя памылкі:

пры пераносе слоў: *а-сака* замест *аса-ка*, *сенаў-борка* замест *се-на-ўбор-ка*;

няправільнае ўжыванне вялікай і малой літар у складаных уласных назвах і назвах неславянскага паходжання: *Беларускі Дзяржаўны ўніверсітэт* замест *Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт*; (возера) *Рыца*; (гара) *Манблан*;

у выбары літары **ы, і** пасля прыставак на зычны: *безідэйны* (замест *безыдэйны*);

у словах-выключэннях з правілаў: *бонна, мецца; фатаграфія, матавоз, вустрыца*;

у напісанні прыслоўяў і блізкіх да іх па значэнні спалучэнняў назоўнікаў з прыназоўнікамі: *напамяць* (замест *на памяць*), *без перастанку* (замест *бесперастанку*);

напісанні разам і асобна **не** з прыметнікамі і дзеепрыметнікамі ў ролі выказніка: *Праца няцяжкая. Праца не цяжкая. Заданне нявыкананае. Заданне не выкананае*;

напісанні **не, ні ў** спалучэннях *не хто іншы, як...; ніхто іншы не...*

Нягрубыя памылкі лічацца за паўпамылкі.

Пунктуацыйныя памылкі

Пунктуацыйныя — гэта памылкі, якія дапускаюцца вучнямі ў дыктантах, пераказах, сачыненнях і іншых пісьмовых работах. Яны звязаны з парушэннем пунктуацыйных правілаў. Класіфікацыя пунктуацыйных памылак даецца ў адпаведнасці з раздзелаў сінтаксісу:

знак прыпынку ў канцы сказа;

працяжнік паміж галоўнымі членамі;

працяжнік у няпоўным сказе;

знакі прыпынку пры зваротках;

знакі прыпынку пры пабочных і ўстаўных канструкцыях;

знакі прыпынку пры аднародных членах;

знакі прыпынку пры аднародных членах з абагульняльнымі словамі;

знакі прыпынку пры адасобленых азначэннях;

знакі прыпынку пры адасобленых прыдатках;

знакі прыпынку пры адасобленых акалічнасцях, выражаных дзеепрыслоўямі;

знакі прыпынку пры адасобленых акалічнасцях, выражаных назоўнікамі і прыслоўямі;

знакі прыпынку пры параўнальных зваротах;

знакі прыпынку для выдзялення прастай мовы;

знакі прыпынку для аддзялення прастай мовы ад слоў аўтара;

знакі прыпынку для выдзялення частак, якія ўваходзяць у склад складаназалежнага сказа;

знакі прыпынку ў складаназлучаным сказе;

знакі прыпынку для раздзялення аднародных частак, што ўваходзяць у склад складаназалежнага сказа;

коска і коска з кропкай для раздзялення частак, якія ўваходзяць у склад бяззлучнікавага сказа;

дзукроп’е і працяжнік для выдзялення частак, якія ўваходзяць у склад бяззлучнікавага складанага сказа.

Сярод пунктуацыйных памылак выдзяляюць **грубыя і нягрубыя. Аднатыпных** пунктуацыйных памылак не бывае, паколькі ў кожным канкрэтным выпадку праблема выбару і пастаноўкі знака прыпынку вырашаецца з улікам структуры і сэнсу запісу. Сярод пунктуацыйных памылак могуць быць **памылкі, якія паўтараюцца**, калі ўявіць, што адна і

тая ж канструкцыя, з адным і тым жа лексічным напаўненнем паўтараецца ў запісваемым тэксце некалькі разоў.

Грубymi пунктуацыйнымi памылкaмi лічацца тыя, якія парушаюць структурна-сэнсавае члянэнне пісьмовага маўлення, таму што з'яўляюцца вынікам незахавання асноўных пунктуацыйных правілаў.

Нягрубaыя пунктуацыйныя памылкі з'яўляюцца вынікам парушэння другасных, часцей негатыўных (якія адмяняюць дзеянне асноўных) правілаў, якія звычайна прыводзяцца ў заўвагах і рэгулююць норму, якая не мае шырокага распаўсюджання ці ўяўляе сабою прыватныя выпадкі пастаноўкі знакаў прыпынку.

Тып памылкі		
Правіла	Грубая	Нягрубая
1.Знак прыпынку ў канцы сказа: <i>Раніца. Снеў жаўранка.</i>	Пропуск знака прыпынку: <i>Раніца_ Снеў жаўранка.</i>	Памылка ў выбары знака: 1. <i>Раніца!</i> <i>Снеў жаўранка!</i> 2. <i>Бабуля запыталася, хто прынёс сюды красак?</i> 3. Пастаноўка кропкі ў загаловку тэксту: <i>Зіма.</i>
2.Працяжнік паміж галоўнымі членамі	1. Пастаноўка коскі паміж дзейнікам і выказнікам: <i>Белы пясок паблізу вады, быў затканы зялёнымі верасамі.</i> 2. Пропуск працяжніка на месцы нулявой звязкі: <i>Плошча поля 20 гектараў.</i>	Пастаноўка працяжніка на месцы нулявой звязкі, калі дзейнік выражаны асабовым займеннікам, а выказнік – назоўнікам у назоўным склоне ці калі паміж дзейнікам і выказнікам, які выражаны назоўнікам у назоўным склоне, стаіць часціца не : <i>Я _ чалавек. Кажан _ не птушка.</i>
У выпадку, калі дапускаюцца варыянты ўжывання ці неўжывання працяжніка, любое адхіленне ад нормы можна не браць у разлік пры выстаўленні адзнакі.		
3.Знакі прыпынку пры аднародных членах	1. Пропуск коскі паміж аднароднымі членамі (акрамя пастаноўкі коскі паміж неаднароднымі азначэннямі): <i>Згінулі сцюжы_ марозы_ мяцеліцы.</i> 2.Пропуск двукроп'я ці працяжніка для аддзялення аднародных членаў ад абагульняльных слоў: <i>У хаце не было нікога_ ні старых, ні малых.</i> <i>Будынак, парк і агароджа _ было ўсё слаўна і прыгожа.</i>	1. Пастаноўка лішняй коскі паміж аднароднымі членамі: <i>Пажар заўважылі_ як з баракаў, так і з пасёлка.</i> <i>Я ўсміхаюся_ і вясне, і сонцу, і дожджыку.</i> 2. Ужыванне коскі паміж неаднароднымі азначэннямі: <i>Насталі кароткія_ летнія ночы. А пад бэзам раслі высокія_ чырвоныя вяргіны.</i> 3.Няправільны выбар двукроп'я ці працяжніка пры абагульняльных словах: <i>Мы з талентамі ўсе _ і лекар, і пажарнік, і слугі хлебасей.</i> <i>У нас і цыбуля, і сала, і бульба_ усё ёсць.</i>
4.Знакі прыпынку пры зваротках	Пропуск знака для выдзялення зваротка: <i>Я помню летнія часіны і вас _ грыбныя баравіны!</i> <i>Тужыць_ браток_ не маем часу!</i> <i>Мой сыноч_ Усміхайся, ішчаслівыя песні спявай!</i>	1.Няправільны выбар знака прыпынку пры зваротках у выпадках, калі эмацыянальнасць выказвання падкрэсліваецца лексічна: <i>“Алесь. Уцякай хутчэй! — загаласіў сусед.</i> 2.Пастаноўка лішняй коскі пасля часціцы о пры зваротку: <i>О_ родны край, не дай забыцца аб радасці сустрэчы.</i> 3.Пропуск косак для выдзялення паясняльных слоў да зваротка пры іх раздзяленні: <i>Мая рыбка, спі залатая!</i>
5.Знакі прыпынку пры пабочных словах і сказах	Пропуск знака прыпынку для выдзялення найбольш ужывальных пабочных слоў, сказаў: <i>Словам_ сабраліся выходзіць удвух.</i> <i>Спрадзеву_ як людзі сцвярджаюць праз бор гасцінец ляжаў.</i>	Няправільны выбар знакаў прыпынку для выдзялення пабочных і ўстаўных канструкцый: <i>Хлопцы_ а іх было чалавек восем_ дружна запляскалі Сцёпку.</i>
6.Знакі прыпынку пры адасобленых членах сказа	Памылкі, звязаныя з выдзяленнем знакамі прыпынку адасобленых членаў сказа (акрамя	1.Пропуск другой коскі для выдзялення адасобленага члена сказа перад злучнікам і (ці пасля яго), які спалучае аднародныя члены: <i>Сонца апусцілася зусім нізка і _ стаміўшыся, пачало</i>

	<p>зваротаў з як):</p> <p><i>Польмем палае дол_ зарослы пералескамі.</i></p> <p><i>Здзіўлены_ я паволі ўстаю з лаўкі.</i></p> <p><i>Час ад часу бліскала маланка_ асвятляючы наплавы.</i></p>	<p><i>хіліцца на захад.</i></p> <p>2.Пропуск адасаблення адзіночных дзеепрыслоўяў:</p> <p><i>Раз-праз стукалі_ падаючы спілаваныя дрэвы.</i></p> <p>3.Адасабленне акалічнасцей, выражаных адзіночнымі дзеепрыслоўямі, якія сваім значэннем набліжаюцца да прыслоўяў спосабу дзеяння ці часу:</p> <p><i>Лена бегла_ не азіраючыся.</i></p> <p>4.Адсутнасць знакаў прыпынку для выдзялення адасобленых акалічнасцей, выражаных назоўнікамі з прыназоўнікамі <i>дзякуючы, адпаведна, насуперак, у адпаведнасці з, са згоды і іншымі</i> са значэннем прычыны, умовы, уступкі, спосабу дзеяння:</p> <p><i>Нягледзячы на трывожны час_ рынак жыў сваім звычайным жыццём.</i></p> <p><i>У адпаведнасці з законам_ кожны мае права на працу.</i></p>
7.Знакі прыпынку пры ўдакладняльных акалічнасцях месца і часу	<p>Пропуск косак пры выдзяленні ўдакладняльных акалічнасцей месца і часу:</p> <p><i>За дваром_ на бярозах_ была пасека.</i></p> <p><i>На другі дзень_ зранку_ на вёсцы пранеслася чутка пра дзіўнае здарэнне.</i></p>	
8.Знакі прыпынку ў сказах з простаю мовай	<p>1.Памылкі ў пропуску знакаў для выдзялення простаі мовы:</p> <p><i>_ Сцяпанка, — сказаў чалавек, — ідзі пасядзі ў цяньку_.</i></p> <p>2. Памылкі ў пропуску знакаў для аддзялення простаі мовы ад слоў аўтара, а таксама знакаў у канцы простаі мовы:</p> <p><i>“Гэй, паромічык!_ нехта гучна клікаў з другога берага.</i></p> <p>Пропуск аднаго з парных знакаў ці некалькіх лічыцца за адну памылку.</p>	<p>1.Пастаноўка лішніх двукоссяў, коскі замест кропкі пасля слоў аўтара, што разрываюць простую мову, якая складаецца з рознатыпных па мэце выказвання і інтанацыі сказаў, замена двукроп’я кропкай ці коскай пасля слоў аўтара, у якіх ёсць указанне на працяг простаі мовы, парушэнне паслядоўнасці размяшчэння знакаў пры іх спалучэнні.</p> <p>2.Памылковы выбар знака прыпынку пры простаю мове:</p> <p><i>Стараж загадаў: “Пакіньце памяшканне!”, і выключыў святло.</i></p>
9.Знакі прыпынку ў складаназлучаным сказе	<p>Пропуск коскі для раздзялення частак складаназлучанага сказа:</p> <p><i>Палівае стэпы дожджык бойкі_ ды шумяць высокія піаніцы.</i></p>	<p>Пастаноўка лішняй коскі ў складаназлучаным сказе з агульным даданым членам або агульным пабочным словам ці часціцай:</p> <p><i>Праз нейкі час вецер разагнаў хмары_ і дождж сціх.</i></p> <p><i>Толькі верхавіны соснаў гулі_ ды шаласцелі асіны.</i></p>
10.Знакі прыпынку ў складаназалежных сказах	<p>1.Пропуск знака прыпынку для выдзялення даданай часткі:</p> <p><i>Мы пайшлі туды_ адкуль чулася песня.</i></p> <p>2.Пастаноўка коскі перад злучнікамі <i>і</i>, які спалучае аднародныя даданыя часткі ў складаназалежным сказе:</p> <p><i>Чуваць было, як цвыркае конік у траве_ і як гулка стукае дзяцел.</i></p>	

<p>11. Знакі прыпынку ў бяззлучнікавых складаных сказах</p>	<p>1. Пропуск знака для раздзялення частак бяззлучнікавага складанага сказа:</p> <p><i>Цвітуць лугі _ ўздымае жыта каласы. Падрасцеі вялікі _ раскажу тады. Усе бачылі _ яна і прыгожая, і ўдалая.</i></p> <p>2. Памылковы выбар знака паміж часткамі бяззлучнікавага складанага сказа:</p> <p><i>Алеся зразумеў _ нервовасць Кастуся можа сапсаваць справу. Слова сказаў: сякераю адсек.</i></p>	
---	---	--